

Finance

Obecně platí, že řízení financí patří k nejdůležitějším činnostem kteréhokoliv ekonomického subjektu, neboť optimální stav a struktura financí má rozhodující vliv na prosperitu a často i samu existenci každého subjektu. V běžném životě často ztotožňujeme pojem „finance“ s pojmem „peníze“. Když říkáme, že máme málo financí, rozumíme tím, že máme málo peněz. V odborné řeči je však třeba odlišit oba pojmy, neboť z ekonomického, účetního ani právního hlediska nejsou totožné.

Pojem finance vyjadřuje i finanční vztahy, tj. nároky, pohledávky a závazky, tedy právo na platby, právo na peníze. Rovněž z časového hlediska je mezi oběma termíny rozdíl, který je dán disponibilitou peněz. Jestliže existují hodnoty, které mají vysokou likviditu, tedy rychlou proměnitelnost na peníze, odehrávají se takovéto operace na peněžních trzích. Jestliže máme hodnoty, například obchodovatelné cenné papíry s lhůtou splatnosti za pět roků, odehrávají se případné operace s nimi na finančních trzích. Hranice mezi finančními trhy s finančními operacemi a peněžními trhy s peněžními operacemi je však hranice umělá, je to hranice jednoho roku.

Dalším možným kritériem pro odlišení obou pojmů je vyjádření účetní. Daňová evidence zobrazuje v peněžním deníku příjmy a výdaje, tedy peněžní toky, zatímco podvojný účetnictví se pohybuje v kategoriích náklady-výnosy, vyjadřujících závazky a pohledávky, tedy finanční nároky na budoucí peněžní toky. Pojem finanční toky znamená kromě vlastního peněžního toku, i toky znamenající zvýšení nebo snížení finanční hodnoty věci, které se později projeví na toku peněžním. Pokud se tedy budeme pohybovat v pojmech výnosy-náklady, je matematickým rozdílem těchto ukazatelů zisk nebo ztráta, pokud hovoříme v kategoriích peněz tedy v pojmech příjmy a výdaje, je matematickým rozdílem mezi těmito kategoriemi statický cash flow, tedy určitý objem peněz. Pokud tedy dosáhneme zisku nijak to neznamená, že máme peníze, stejně tak jako situace, že je subjekt ve ztrátě neznamená, že peníze nemá.

U každého ekonomického subjektu existuje tok peněžních prostředků, který má na jedné straně příliv peněz, na druhé straně jejich odliv. Tento peněžní tok je třeba řídit. Správný a úspěšný finanční manažer se musí na jedné straně starat o maximální možné příjmy, na druhé straně musí racionálně, účelně a efektivně rozdělovat peníze tak, aby zabezpečil spokojenost věřitelů, spokojenost zaměstnanců, ale zabezpečil i kvalitní technické vybavení, moderní prostředí, správně alokované investice a zajistil tak trvalý vzestup podniku i do budoucnosti.

Řízení finančních toků je složitější a rozsáhlejší činnost, která vyžaduje i jednání a chování, které se zdánlivě může jevit, že s peněžními toky třeba ani nesouvisí, respektive jejich dopad může být vzdálený.

Teoreticky může nastat každý den u každého ekonomického subjektu odliv finančních prostředků. Například činností i nečinností ztrácejí věci svou hodnotu, opotřebovávají se, jejich finanční ocenění podléhá času. Jejich finanční hodnota tedy kolísá. Pravidelně prováděné odpisy dlouhodobého majetku jsou účetním výrazem postupné ztráty jeho užitných vlastností, účetním snížením jeho hodnoty (ceny) na tzv. cenu zůstatkovou. Ve skutečnosti však neznamenají žádný peněžní odliv. Současně jsou však skryty v cenové kalkulaci služeb a jsou tak nepřímo tvorbou možných zdrojů dalšího financování.

Každý pracovní den vynakládají pracovníci svou energii, sílu, vědomosti a dovednosti, každý pracovní den konají práci, a za tuto činnost jim přísluší nárok na finanční ocenění, realizovaný v dohodnutých termínech ve formě mzdy či platu. Tyto finanční nároky znamenají pozdější pravidelný, cyklický odliv peněz.

Každý pracovní den mohou být spotřebovávány suroviny, materiál, jsou vynaloženy součástky a náhradní díly na údržbu či opravy technických zařízení či přístrojů, vznikají náklady na topení, vodu, plyn a další režijní položky, je spotřebována elektrická energie atd. Všechny tyto spotřeby se stávají dílčími hodnotami celkové hodnoty výrobků nebo služeb. I jejich ceny tak vstupují do celkové hodnoty produktů.

Vložená hodnota navýšená o zisk poskytovatele služeb by se měla ekonomickému subjektu vracet zpět ve formě plateb za prokázané služby či produkty. Pokud budeme hovořit o odlivu finančních prostředků budeme se účetně pohybovat v kategorii „náklady“, budeme-li hovořit o odlivu peněz, budeme se účetně pohybovat v kategorii „výdaje“.

Recipročním jevem je příliv finančních prostředků. Nejčastějším jevem, je příliv financí ve formě vystavených faktur, tzn. v účetním označení jako „tržby“. Rovněž v této rovině musíme diferencovat mezi pojmem finance a peníze, když vydané faktury za poskytnuté služby jsou výnosy, zatímco úhrada těchto faktur představuje peněžní tok. V účetním vyjádření se pro příliv financí pohybuje v kategorii „výnosy“, pro příliv peněz užíváme kategorii „příjmy“. Pak vzniká diference mezi výnosy a příjmy a objevuje se kategorie neuhrazených pohledávek.

Řízení financí znamená řízení jejich pohybu. Ten je možné do určité míry předvídat, ovlivňovat a regulovat. K tomu má finanční management určité nástroje a používá k tomu určitých metod. Mezi nejdůležitější patří:

- a) finanční plánování - je základní funkcí, finanční manažer musí umět předvídat potřebu finančních prostředků a musí umět naplánovat nejlepší způsob jak a kde je získat,

- b) řízení daní - znamená plnit daňovou povinnost v souladu s právními předpisy na co nejnižší úrovni a zvažovat všechna rozhodnutí i z hlediska případných odvodových povinností, dodržovat platební a splátkové kalendáře, platit včas a bez možného postihu. Výši daní lze do určité míry regulovat, hovoří se o tzv. daňové optimalizaci. Taje dána možnostmi vytváření rezerv, opravných položek a dalších účetních a daňových opatření,
- c) vytváření vhodné odpisové politiky, řádné vedení hospodářské evidence v oblasti investic i provozních prostředků,
- d) časté provádění inventarizací především v oblasti zásob (hlavně s ohledem na možné ztráty hodnot v důsledku objektivních procesů, jako například vysychání, ale i subjektivního zanedbání například v oblasti prošlé konzumační doby apod.),
- e) udržování dobrých a korektních vztahů s bankami, dodavateli, odběrateli, pojišťovny, finančním úřadem, orgány sledujícími kvalitu produkce atd. Finanční vztahy, jakožto i běžné partnerské vztahy ovlivňují chování všech ekonomických subjektů možnými výhodami či naopak sankcemi,
- f) je nutné věnovat péči stavu a pohybu finančních prostředků, tzn. sledovat možnou výši a druhy úvěrů, sledovat inkasa se snahou snížit na minimum opožděná inkasa a ztráty vyplývající z nevhodného či značného zadlužení a domáhat se okamžitě úhrady pohledávek,
- g) je třeba mít vhodné pojištění podnikového majetku k eliminaci rizik, jako zajištění proti případným ztrátám vyplývajících z rizik hospodářských, personálních, dopravních atd. a proti všem druhům nebezpečí ohrožujícího majetek podniku,
- h) každý ekonomický subjekt by měl mít rovněž řádné vedené účetnictví, jak na úrovni celého podniku, v oblasti finančního účetnictví, tak i na jednotlivých střediscích, tj. v oblasti manažerského účetnictví,
- i) plánování a rozpočetnictví - v jednotlivých činnostech, v jednotlivých střediscích, provozech atd. Znamená to samostatné vykazování a hodnocení nákladů a výnosů daných činností či středisek, s plánováním a rozpočítáváním jejich zisku, sledováním míry zisku mezi činnostmi a na základě porovnávání úspěšnosti jednotlivých činností či středisek pak volba různých alternativ a rozhodnutí o dalším vývoji,
- j) řízení finančních rizik, například jejich eliminací pomocí dobrých smluv, přenášením rizik na jiné osoby, rozkládáním rizik atd.

Majetková struktura podniku

Členění majetku podniku

Majetek podniku můžeme členit na dlouhodobý majetek a oběžný majetek. V následující části si vysvětlíme rozdíl mezi těmito majetky.

Dlouhodobý majetek

Dlouhodobý majetek je majetek, který slouží podniku dlouhou dobu, postupně se opotřebovává (s výjimkou pozemků) a prostřednictvím odpisů přenáší svou hodnotu úměrně opotřebení do nákladů podniku. Protože slouží v podniku často velmi dlouhou dobu, patří rozhodování o investičním majetku mezi důležitá strategická rozhodnutí.

Dlouhodobý majetek se dále dělí na majetek:

- hmotný,
- nehmotný,
- finanční.

Majetek hmotný (věcný) je majetek nemovitý (pozemky, budovy) a majetek movitý (stroje, zařízení, přístroje, dopravní prostředky).

Majetek nehmotný tvoří patenty, licence, ochranné známky a různá práva, know-how, goodwill, software apod. Patří sem i výdaje spojené se založením podniku. Obtížným problémem nehmotných aktiv je jejich ocenění. Tento majetek se peněžně eviduje tehdy, když si jeho pořízení vyžádalo určité náklady, např. licence.

Finanční majetek dlouhodobé povahy (investice) zahrnuje nakoupené akcie jiných podniků, vklady do jiných podniků, nakoupené obligace, vkladové listy, termínované vklady, půjčky jiným podnikům. Rozhodující je doba delší než 1 rok.

Majetek oběžný

Tento majetek představují výrobní zásoby, zásoby nedokončených výrobků, zásoby hotových výrobků, peníze, pohledávky, peníze na účtech v bance atd.

Tyto oběžné prostředky se tedy dále dělí na:

- zásoby,
- DDM (drobný dlouhodobý majetek),
- oběhové prostředky,
- speciální přípravky.

Zatímco dlouhodobý majetek je relativně stálý (v podvojném účetnictví jej nazýváme stálá aktiva), oběžný majetek mění své formy, přelévá se z jedné formy do druhé. Tento jev nazýváme koloběhem oběžných prostředků. Graficky si můžeme tento koloběh vyjádřit následujícím obrázkem.

Peníze se mění v nakoupený materiál, materiál za účasti dlouhodobého majetku a práce lidí se postupně mění na výrobky atd. Prodejem zboží se opět získají peníze. V tomto procesu vznikají tzv. závazky a pohledávky z obchodního styku.

Charakteristickým znakem oběžných prostředků je, že se jejich formy v procesu hospodaření mění, a že se v procesu hospodaření spotřebovávají (jejich hodnota přechází celá do hodnoty nové produkce).

Podnik musí udržovat zásoby na optimální výši. Vzhledem k tomu, že dochází k neustálému pohybu zásob, zásoby prakticky oscilují v rámci určité hranice.

Zásoby nesmí klesnout pod minimální hranici, neboť pak by to mohlo znamenat přerušení kontinuity výroby. Naopak ale platí, že udržování stavu zásob nad určitým limitem znamená zbytečné náklady (navíc i s možností znehodnocování některých druhů zásob).

Vzhledem k obrovskému množství jednotlivých položek zásob (velké podniky mají desetitisíce položek materiálu) je zapotřebí vypočítat pomocí různých metod optimální výši zásob, a to nejen v globálním měřítku (může to mít vliv na výši úvěru a tím i zbytečně placené úroky), ale i do četných materiálových druhů.

Výpočtům optimální výše zásob do jednotlivých druhů je třeba přizpůsobovat i smlouvy s jednotlivými dodavateli materiálu tak, aby dodávky materiálu plynule navazovaly na požadovaný cyklus obměny zásob.

Náklady podniku

Náklady jsou důležitým syntetickým ukazatelem kvality činnosti organizace. Úkolem managementu je usměrňovat je a řídit. Řízení nákladů vyžaduje jejich podrobné třídění. Pro jejich třídění se užívá různých hledisek, například podle druhu, které dále dělíme na:

- materiálové náklady,
- mzdové náklady,
- materiálové náklady,
- finanční náklady, odpisy,
- výrobní režie,
- správní režie.

Výnosy

Každá firma buďto prodává své výrobky, poskytuje za peníze své služby nebo informace. Zpeněžením své produkce vznikají firmě prvotní výnosy. Součástí celkových výnosů mohou být i neprovozní výnosy.

Podobně jako u nákladů nás zajímají u velkých firem agregátní veličiny:

- celkové výnosy, tj. celková částka, kterou firma získá prodejem svých výrobků,
- průměrné výnosy, tj. výnos za jednotku produkce,
- mezní výnosy, tj. změna celkových výnosů vyvolaná změnou vyrobeného množství o jednotku.

Hlavní částí výnosů jsou zmíněné tržby za prodané zboží či poskytnuté služby, které tvoří někdy téměř bezezbytku celou náplň souhrnné účetní položky „výnosy“. Tyto tržby rozlišujeme na:

- hrubé tržby, tj. souhrn faktur vydaných firmou během sledovaného období,
- čisté tržby, tj. hrubé tržby snížené o různé slevy poskytnuté odběratelům a o dobropisy za vrácené zboží.

Je samozřejmé, že přirozenou snahou každého podnikatelského subjektu je zvyšování výnosů. Výnosy podnikání by měly být alespoň takové, aby pokryly náklady. V tom případě by podnikatel zabezpečil alespoň prostou reprodukce výrobních faktorů. Snahou podnikatele však musí být, a také jsem to definoval jako účel firmy, dosahování zisku.

Hospodářský výsledek

Zisk je hlavním cílem firmy a představuje hlavní podnět k podnikání. Prostřednictvím zisku firma prokazuje svoji úspěšnost nejen ke svým vlastníkům, ale i k obchodním a jiným partnerům, i ve vztahu ke konkurenci.

Hospodářský výsledek představuje rozdíl mezi celkovými výnosy celkovými náklady firmy za určité období.

Hospodářský výsledek zisk vzniká tehdy, když výnosy jsou větší než náklady a hospodářský výsledek ztráta vzniká tehdy, je-li tomu naopak.

Podnik maximalizuje zisk, pokud maximalizuje rozdíl mezi oběma faktory. Maximalizace zisku je tedy možná dvěma směry:

- a) **snižováním nákladů**, hledáním úspor, zaváděním nových opatření, uplatňováním technického pokroku, které vede ke zvyšování produktivity práce a tím ke snižování nákladů,
- b) **maximalizací výnosů**.